

Landrapport för Handels

**Årsmötesdagar för Nordiska Handelskommittén, 2022.
Tema: grön digital omställning**

Inledning

Rapporten inleds ur ett generellt perspektiv, med en reflektion kring det för närvarande turbulenta politiska läget i Sverige. Därefter följer en lägesbeskrivning av näringspolitiken, med tyngd på handelsbranschen. Här ges också en generell bild av den fackliga anslutningen i Sverige. Därefter följer en glimt av Handels arbete inför avtalsrörelsen 2023, samt lite om handelns läge med klimat- och miljöomställningen. Slutligen lite kort om aktualiteter på förbundet.

Sveriges politiska läge

Det är omvälvande skeenden som just nu pågår i Sverige, och i vår politiska ledning. Som en följd av Rysslands krigföring i Ukraina har Regeringen och Riksdag beslutat om att tillsammans med Finland ansöka om medlemskap i NATO. För Sverige är detta en historisk förändring. Datumet 2022-05-18 kommer att skrivas in i historieböckerna som den dag Sverige bröt en tvåhundraårig epok av militärpolitisk alliansfrihet. I den här oroliga tiden visar den politiska ledningen upp gränsöverskridande enighet, som tar näst intill personliga proportioner, eller som Statsminister Magdalena Andersson uttryckte det: " Vi [Sverige och Finland] är överens om att gå hand i hand igenom den här processen och i morgon lämnar vi in ansökan tillsammans".¹

I Sveriges Riksdag stod hon sida vid sida med den moderate oppositionsledaren Ulf Kristersson, för att på ett övertygande sätt visualisera en bred politisk enighet kring beslutet.² Samtidigt behöver de hålla en balans mellan enighet och opposition, då det är val den 11 september 2022.

Så; som vi alla känner till är det oroliga tider med klimatkris, pandemi och krigstillstånd i Europa. Det är viktigt att ha detta i åtanke när vi tittar närmare på hur läget ser ut för handelsanställda i Sverige, eftersom osäkerheten skär igenom alla organisatoriska nivåer. En fråga vi behöver ställa oss är: *Hur påverkas Handels medlemmar och förtroendevalda av turbulensen och (o)säkerhetsläget?*

Näringspolitik

Generellt perspektiv

Vid en avrapportering den 3 maj 2022, beskrev arbetsmarknadsminister Eva Nordmark att läget på den svenska arbetsmarknaden fortsätter att förbättras. Arbetslösheten sjunker, och sysselsättningsgraden är högre än den var före pandemins utbrott. Samtidigt är långtidsarbetslösheten fortfarande hög. Handeln är den bransch där det finns flest lediga jobb.

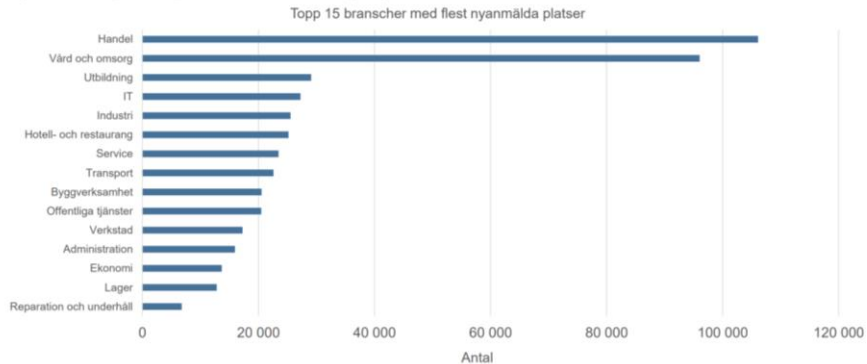
1

<https://svenska.yle.fi/a/7-10016612> 2022-05-18

² Vänsterpartiet och Miljöpartiet röstade nej till att söka medlemskap i försvarsalliansen.

Inom dessa branscher finns de lediga jobben

Nyanmälda platser på Arbetsförmedlingen januari-mars 2022

Regeringskansliet

Anm.: Cirka 28 200 nyanmälda platser fördelat på ytterligare 14 branscher är utelämnade. Statistiken inkluderar ej feriesplatser. Ej säsongrensade värden.
Källa: Arbetsförmedlingen

Arbetsmarknadsdepartementet

7

Bild 1a: I dagsläget finns fler än 100 000 lediga tjänster inom Handelsbranschen i Sverige.³

BRANSCH	Handel			
LÄN	(Alla)			
KOMMUN	(Alla)			
Platser	ÅR			
MÅNAD	2020	2021	2022	
Januari	17518	14049	32218	
Februari	21408	15254	48151	
Mars	44082	21559	36143	
April	8853	15942	30482	
Maj	6874	15898		
Juni	7350	14806		
Juli	7085	14644		
Augusti	10248	16666		
September	9458	24082		
Oktober	19536	25838		
November	10717	28920		
December	10027	27687		
Totalsumma	173156	235345	146994	

Bild 1b: Statistik från Arbetsförmedlingen.⁴

³ Källa: Regeringskansliet [Arbetsmarknadsläget \(regeringen.se\)](https://www.regeringen.se/arbetsmarknadslaget)

⁴ Handeln är den största branschen i Sverige, och tabellen visar antal, inte procent. Siffrorna ovan kan därför inte användas för jämförelse med andra branscher.

För att åtgärda problemet med långtidsarbetslösheten vidtar Regeringen åtgärder som förstärkt stöd till personer som är långtidsarbetslösa, ökad fysisk lokal närvaro och tillgänglighet, ökad beslutskapacitet, stärkt strategisk och operativ samverkan med kommuner och andra nyckelaktörer, uppdrag att analysera behov samt en ny form av etableringsjobb. Det ska också sägas att Sverige sedan tidigare har ett antal åtgärdsprogram mot långtidsarbetslöshet

Bild 2: Bilden visar antal sysselsatta i olika åtgärdsprogram 2021.⁵

Generellt nedåtgående trend i antal fackligt ansluta

2021-12-31	Män	Kvinnor	Totalt	Jämfört med 2020-12-31
Förbund				
Byggnads	101 137	2 179	103 316	- 654
Elektrikerna	21 343	630	21 973	- 824
Fastighets	14 409	13 325	27 734	- 670
GS-Facket	36 449	8 336	44 785	- 811
Handels	56 012	99 420	155 432	- 4 489
Hotell- och Restaurang	10 901	15 303	26 204	- 2 613
IF Metall	239 735	63 485	303 220	- 1 515
Kommunal	116 918	397 613	514 531	- 4 987
Livs	16 824	9 324	26 148	- 668
Musikerna	1 951	597	2 548	- 106
Målarna	11 570	1 593	13 163	- 361
Pappers	14 466	2 908	17 374	- 315
Seko	73 059	27 324	100 383	- 2 206
Transport	45 924	9 509	55 433	- 463
Summa	760 698	651 546	1 412 244	- 20 682
Procentuell andel	54%	46%		- 1,44%

⁵ [Arbetsmarknadspolitiska program - Ekonomifakta](#) 2022-05-19

Bild 3: LO-förbundens medlemsantal 2020-12-31, i jämförelse med 2011⁶

Av bilden ovan framgår att det finns problem med vikande medlemsantal inom Handels, i likhet med samtliga övriga LO-förbund. Anslutningsgraden är högre bland kvinnor än bland män.

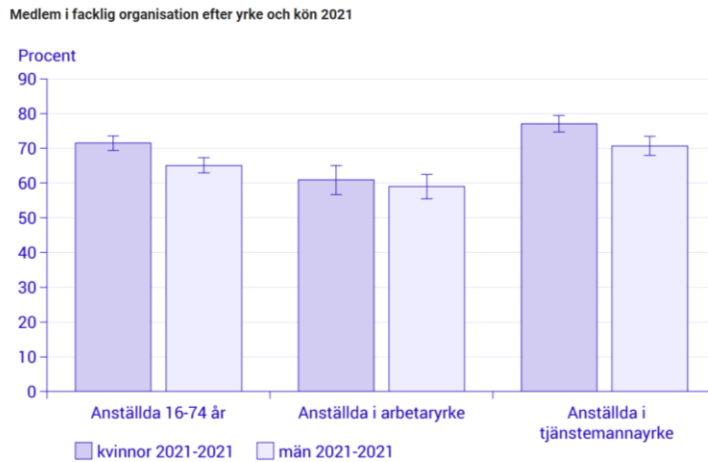

Bild 4: Fler kvinnor än män är fackligt anslutna, inom både arbetar- och tjänstemannayrken.⁷

Varför är kvinnor fackligt anslutna i högre grad än män (se bild 4 och 5).

Medlem i facklig organisation i Sverige (16–74 år)

År	Kvinnor, procent	Män, procent
2021-2021	71,5	65,1
2020-2020	71,9	64,7
2018-2019	71,7	63,5
2016-2017	73,4	66,5
2014-2015	74,7	68,4
2012-2013	72,0	65,3
2010-2011	72,6	68,5
2008-2009	73,5	69,0

Bild 5: Andelen fackanslutna män har sjunkit nästan fyra procentenheter sedan 2008-2009. För kvinnor är siffran två procentenheter.⁸

”Den totala andelen medlemmar i fackliga organisationer följer under de senaste åren en i huvudsak nedåtgående trend. Mellan 2014 och 2015 var 75 procent av kvinnorna och 68 procent av männen medlemmar i facket. I den senaste mätningen från 2021 var knappt 72 procent av kvinnorna och drygt 65 procent av männen i Sverige fackligt anslutna.”⁹

⁶ LO-fakta https://www.lo.se/start/lo_fakta/lo_forbundens_medlemsantal_2011_2021

⁷ SCB: [Högre andel kvinnor än män fackligt anslutna \(scb.se\)](https://www.scb.se/hitta-statistik/redaktionellt/fler-kvinnor-an-man-fackligt-anslutna/) 2022-05-19

⁸ <https://www.scb.se/hitta-statistik/redaktionellt/fler-kvinnor-an-man-fackligt-anslutna/> 2022-05-19

⁹ SCB: <https://www.scb.se/hitta-statistik/redaktionellt/fler-kvinnor-an-man-fackligt-anslutna/> 20220519

Läget för Handels

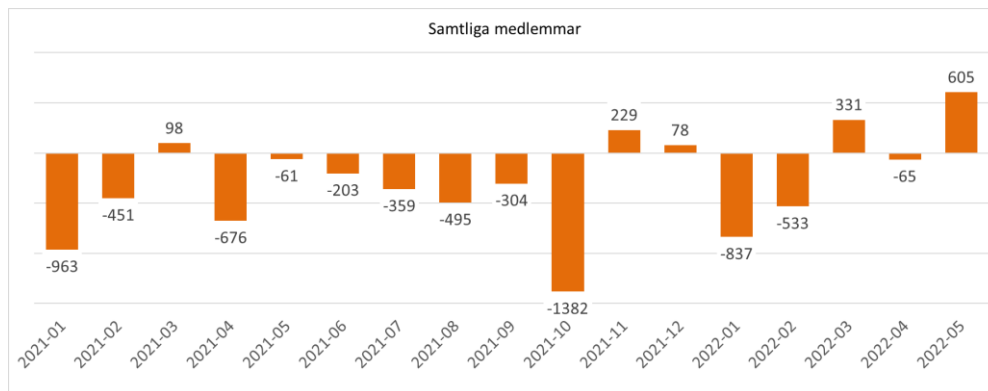

Bild 6: Medlemsorganiseringen tog en positiv vändning i maj 2022

Liksom övriga LO-fack har Handels haft en nedåtgående trend i organiseringsgrad, men det har skett en positiv vändning i maj 2022, då medlemsantalet ökade med 605 personer. Det är givetvis mycket glädjande! Handels arbete med att stärka organiseringen beskrivs så här av Karin, Lindehoff, som är enhetschef på Handels medlems- och organiseringsenhet:

För Handels genomsyrar medlemsrekrytering alla delar av förbundets arbete. Vi har både dedikerade uppsökande grupper över hela landet men har också rekrytering som en naturlig del i alla kontakter med blivande medlemmar. Dessutom kör vi värvande digitala kampanjer med goda resultat. Även våra förtroendevalda har som uttalat första och viktigaste uppdrag att värva sina kollegor. Vi ser en tydlig koppling mellan en aktiv arbetsplatsorganisation och både såväl värvade som behållna medlemmar och satsar därför mycket på att aktivera våra medlemmar i lokala fackliga frågor genom våra förtroendevalda. Under pandemin har vi inte kunnat vara lika aktiva på arbetsplatserna som vi brukar, något som märkts i värvade medlemmar, men också i hur många som valt att lämna oss. Att vår egna personal åter är ute och träffar medlemmar, peppar förtroendevalda, håller kurser och värvar märktes i maj då Handels åter fick en positiv medlemsutveckling.

Avtalsverksamheten i Handels

”Det är Putins invasion [av Ukraina] som hotar rätten till demokrati och självbestämmande, och det inkluderar ju rätten till fri organisering och fria fackföreningar, rätten att stå upp och kämpa för sina egna villkor, och just rätten för fria fackföreningar är en grej vi inte ska ta för givet runt om i världen”

Med de här orden öppnade Handels andre vice ordförande, Martin Nyberg, upp avtalsrörelsen 2023. Vi lever i en tid där demokrati och rätten till fri facklig organisering är hotad. Han lyfte detta vid öppningsanförandet, genom att i mycket tydliga ordalag säga:

”Vi kommer aldrig att sluta kämpa för fria fackföreningar och ökad demokrati i världen.”¹⁰

¹⁰ Vid anförandet talade han också om att Handels stöttar Ukraina med en krona per medlem, via UNHCR och via Palmecentret.

Avtalsrörelsen 2023 kommer att bedrivas i en tid med återhämtningseffekter efter coronakrisen, och det finns en osäkerhet kring vilken politisk styrning Sverige kommer att ha efter valet i september 2022.¹¹

Med den nya lagstiftningen¹² som träder i kraft ser Handels utmaningar gällande anställningstryggheten framför sig.¹³ Frågor om löneutrymme och lönenormering, lägstalöner, pensioner, OB-tillägg och andra villkor kommer sannolikt komma upp under uppmarschen mot avtal 2023. LO-samordningen, som har spruckit under flera avtalsrörelser, är därför viktig att få igång.

Då det förberedande arbetet inför avtalsrörelsen 2023 kommer att ske under hösten 2022 är det svårt att i dagsläget sia om vilka frågor som kommer att prioriteras, men ett antagande är att heltidsfrågan, och mer ledighet (semester) kommer att vara krav som ställs, enligt Stina Josefsson, som är Handels funktionschef för Avtal och Förhandling.

Lagen om anställningsskydd (LAS) förändras

Historisk tillbakablick

Mellan Svenskt Näringsliv och LO har det mellan 2017 - 2020 pågått förhandlingar, till vilka PTK anslöt sig 2019, med fokus kring delar av dagens regler gällande trygghet, omställning och anställningsskydd.

Parallellt med dessa förhandlingar så tillkom det s.k. Januariavtalet efter riksdagsvalet 2018.

I punkt 20 så fastställer avtalet att arbetsrätten ska moderniseras. Därav tillsätts den statliga utredningen, SOU 2020:30 "En moderniserad arbetsrätt" (s.k. Toijer-utredningen) med ett betänkande den 1 juni 2020.

Förhandlingarna mellan Svenskt Näringsliv, LO och PTK ledde fram till två förslag av överenskommelser:

Huvudavtal om trygghet, omställning och anställningsskydd

Principöverenskommelse om Parternas gemensamma krav på staten

Bild 6: Allmänt om förändringarna av LAS. Presentation av Handels centrala ombudsman Henrik Brolin

¹¹ Handels Intranät

¹² Regeringskansliet: <https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/lagratsremiss/2022/01/en-reformerad-arbetsratt--for-flexibilitet-omstallningsformaga-och-trygghet-pa-arbetsmarknaden/>

¹³ Här kan du läsa vad tidningen Arbetet skriver om de nya reglerna [Så ändras ditt anställningsskydd med nya las – Arbetet](#)

Ställningstagande

Den 16 oktober 2020 meddelade LO att man inte tänkte anta dessa överenskommelser
PTK och Svenskt Näringsliv meddelade till motsats att man ställde sig bakom överenskommelserna.

Den 29 oktober 2020 så meddelade regeringen att den inte skulle gå vidare med den statliga utredningen utan vill istället gå vidare med de överenskommelser.

Den 4 december 2020 meddelar IF Metall och Kommunal att de också ansluter sig till överenskommelserna.

Den 17 november 2021 så antog LO Huvudavtalet för att nå förbättringar i TSL-omställningsavtalet.

Den 25 januari 2022 så beslutade även HRF att de ska ansluta sig till Huvudavtalet

Handels är **inte** anslutna till Huvudavtalet och har i nuläget inte heller tagit ställning till en eventuell framtida anslutning.

Bild 7: Handels är inte anslutna till huvudavtalet. Presentation av Handels centrala ombudsman Henrik Brolin

Hållbar handel

Ny rapport från Handels

Handels släppte nyligen en rapport med fokus på handelns klimat- och miljöomställning, ur ett arbetstagarperspektiv. Rapporten heter "Så kan anställda bidra till handelns miljö- och klimatomställning. Om anställdas roll och deras förväntningar på facket." Den finns publicerad i full version¹⁴, och i en kortversion.¹⁵ Kortfattat belyser resultatet att näst intill samtliga svarande (97 procent) ser ett behov av miljö- och klimatomställning, men det får inte ske till vilket pris som helst. I rapporten flaggar Handels för att yrkesrollen för butiksanställda kommer att förändras, som en följd av omställningen. Det gör faktorer som inflytande för arbetstagare, bibehållna goda arbetsvillkor, god arbetsmiljö, kompetensutveckling och öronmärkt arbetstid för hantering av omställningen mycket viktigt. Givetvis är kollektivavtalen centrala här, eller som det uttrycks i rapporten: "framtidens kollektivavtal utvecklas så att anställda får ökat inflytande över omställningen och att den blir förenlig med goda arbetsvillkor."¹⁶ Medlemmar som jobbar på lager lyfter problematik med onödiga förpackningar och emballage.

Medlemmars förväntningar på Handels som fackförbund handlar om att jobba för goda villkor, med politiskt påverkansarbete samt att förbundet verkar för att den gröna omställningen

¹⁴ <https://handels.se/globalassets/centralt/media/pressrum/rapporter/2022/sa-kan-anstallda-bidra-till-handelns-miljo--och-klimatomställning.pdf>

¹⁵ <https://handels.se/globalassets/centralt/media/pressrum/rapporter/2022/sa-kan-anstallda-bidra-till-handelns-miljo--och-klimatomställning--kortversion.pdf>

¹⁶ Kortversionen, sidan 5

skyndas på. Vidare lyfter rapporten vikten av ökad lokalfacklig verksamhet, och ökad internationell facklig samverkan. I slutsatserna skrivs att:

”Nu står handeln både inför digitaliseringens förändringar och de förändringar som är nödvändiga med tanke på klimat, miljö och hållbarhet. Det är självklart att facket måste bevaka och påverka den utvecklingen så att den främjar anställdas rättigheter, kompetens och arbetsmiljö.”

Ny rapport från Handels ekonomiska råd

Den 18/5 2022 presenterade Handelsrådet, genom Handels ekonomiska råd, en ny rapport med fokus främst på miljömässig- och klimatomställning. Inledningsvis gavs en sammanfattande bild av det ekonomiska läget (se bild nedan)

Budskap i sammanfattning

- Snabbt stigande inflation och räntor ställer svensk ekonomi och handel inför en situation vi inte sett på decennier
 - Urholkad köpkraft
 - Behov att före kostnadsökningar vidare
- Pandemin gav försäljningsökningar i stora delar av sällanköpshandel och i e-handel
 - E-handeln verkar återgå till underliggande trend
- Ökat fokus på konsumtionsbaserade utsläpp och livscykelanalyser när ambitionsnivån ökar i klimatomställningen

Bild 6: Den svenska handeln står inför inflation och, urholkad köpkraft¹⁷

Budskap i sammanfattning

- Nya regelverk från EU på gång inom ”Gröna given”
 - Due Diligence-direktivet, gränsjusteringsmekanismer, skärpt produktstandard, utökat konsumentskydd mm
 - Regelbördan ökar – handeln behöver både strategi och kompetens
 - Bra med balanserad spelplan
- Handeln har en nyckelroll i värdekedjan och blir mer central i klimatarbetet
 - Kravställare mot leverantören
 - Information och stöd till kunder
 - Nya affärsmöjligheter skapas
- Finansiärer och medarbetare ställer krav
- Handeln behöver samarbeta, bygga kompetens, delta i policyarbetet
 - Ekonomiska rådet föreslår: Gör hållbarhet till ny verksamhetsgren för Handelsrådet!

Bild 7: ”Även om bilden är dystur så börjar det hända saker”, säger presentatören¹⁸

¹⁷ [”Hållbar hela vägen – handels roll i klimatomställningen”. - YouTube](#)

¹⁸ [”Hållbar hela vägen – handels roll i klimatomställningen”. - YouTube](#)

Enligt Handels ekonomiska råd står den svenska handeln inför finansiella utmaningar, samtidigt som grön omställning är helt avgörande för hållbarhet. Vid presentationen lyftes handelns nyckelroll i värdekedjan fram som en alltmer central aktör inom klimatarbete. Även Sveriges klimatpolitiska ramverk, med territoriella klimatmål, lyftes fram.¹⁹ Vi [Sverige] har gjort en hel del, men det är väldigt mycket kvar att göra, så omställningen måste accelereras. Det som är nytt just nu, och där Sverige enligt forskarna går i fronten, är att vi också mer fokuserar på de konsumtionsbaserade utsläppen. De här nya målen och kraven kommer att få en betydelse för handeln. *Företagen kommer att jobba med dessa mål, och därför kommer det också att få effekter för medlemmars och förtroendevaldas vardag på jobbet, genom ett ökat fokus på hela värdekedjan.* Detta är i linje med resultatet i ett nyläppt dokument om Europas framtid, där 49 förslag och mer än 300 "hur" presenterades och diskuterades vid konferensen Future of Europe.²⁰ Dokumentet antogs vid konferensen, och EU:s ledare lovade att arbeta utifrån de förslag som framkom. Detta kommer att behöva följas i NHK:s kommande arbete med grön digital omställning.

Som forskarna i Handels ekonomiska råd uttrycker det: *Handeln behöver samarbeta, bygga kompetens och delta i policyarbetet.* För Nordiska Handelsrådets räkning kan årsmötes- och arbetsgivarvagarna ses som en energigivande kick-off för vårt bidrag till detta arbete.

Handels och valrörelsen 2022

Handels förbereder sig inför höstens svenska valrörelse. Förbundets prioriterade frågor är:

- Trygg på jobbet och trygg efter jobbet
- Handeln ska bidra till en rättvis klimatomställning
- Stopp för vinster i välfärden

Trygg på jobbet och trygg efter- kraven

- Alla ska kunna arbeta ett helt yrkesliv utan att riskera liv och hälsa. Därför krävs mer resurser till det förebyggande arbetsmiljöarbetet och karensdagen måste slopas
- Mer pengar behöver betalas in till den inkomstgrundande ålderspensionen. Vanligt folk måste få högre pension

Handeln ska bidra till en rättvis klimatomställning- kraven

- Att snabbt vidta kraftfulla åtgärder för att ställa om samhället och konsumtionen. Vi kräver att skarpa lagkrav införs för att producenter ska ta ansvar för hållbarhet i hela produktions- och leveranskedjan, samt stöd till cirkulär handel, som uthyrning, reparationer och andrahandsförsäljning

¹⁹ <https://www.regeringen.se/artiklar/2017/06/det-klimatpolitiska-ramverket/>

²⁰ <https://www.europarl.europa.eu/news/en/headlines/eu-affairs/20220506STO29018/future-of-europe-conference-concludes-with-promise-for-changes>

Stopp för vinster i välfärden

- Förbud av vinstuttag för privata företag som utför skattefinansierad verksamhet inom vård, skola, omsorg. Våra gemensamma pengar ska inte försvinna ner i privata fickor. De ska gå till verksamhet i välfärden.²¹

Aktuellt på Handels

Det rådet full aktivitet på Handels. Varje vecka bevakas mediaflödet, och sammanfattas på Intranätet. Det planeras för en sommarkampanj med uppsökardagar, och det kommande riksdagsvalet bevakas. Det genomförs kurser, och verksamhet för ungdomar. Det jobbas med utredningar, kommunikation, värvning och organisering. Nya kollektivavtal skrivs. Kort sagt. Det fackliga arbetet på Handels lever och frodas.

²¹ Samtliga krav är hämtade från Handels Intranät